

Educació en el temps lliure de nens i joves

2014/2015

Codi: 101683

Crèdits: 6

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2500260 Educació social	OT	0	0

Professor de contacte

Nom: Laura Carbonero Sánchez

Correu electrònic: Laura.Carbonero@uab.cat

Utilització de llengües

Llengua vehicular majoritària: català (cat)

Grup íntegre en anglès: No

Grup íntegre en català: Sí

Grup íntegre en espanyol: No

Equip docent

Paloma Valdivia Vizarreta

Prerequisits

No hi ha prerequisits.

Es recomana tenir aprovada l'assignatura Educació de nens i joves de tercer curs.

Objectius

Aquesta assignatura s'inscriu en el marc del Grau d'Educació Social amb l'objectiu de dotar l'alumnat dels criteris i els recursos per a entendre la complexitat i el potencial educatiu del temps de lleure i els recursos per a organitzar activitats recreatives d'interès en diversos àmbits socials i per a diferents edats.

L'assignatura pertany a la Menció d'Educació de nens i joves. Manté relació de continuïtat amb l'assignatura Educació de nens i joves de tercer curs.

Objectius de l'assignatura:

- Conèixer el marc actual de referència de l'educació en el lleure.
- Estudiar les influències de la globalització i de les indústries de l'oci pel que fa a les propostes de lleure.
- Estudiar l'evolució històrica i conceptual del temps de lleure.
- Conèixer els àmbits del temps de lleure i les actuacions i intervencions educatives possibles.
- Conèixer i saber aplicar diferents criteris, recursos i metodologies per al disseny i implementació de propostes educatives en el temps de lleure de nens i joves.
- Analitzar les possibilitats del lleure com a eina de prevenció i actuació davant de conductes de risc.
- Experimentar en la pràctica activitats de lleure basades, entre d'altres, en les activitats artístiques, l'expressió corporal, l'activitat física, el joc i l'esport.

Competències

- Adoptar una actitud i un comportament ètic i actuar d'acord als principis deontològics de la professió.
- Analitzar l'organització i gestió d'institucions socioeducatives.
- Desenvolupar estratègies d'aprenentatge autònom.
- Desenvolupar un pensament i un raonament crític i saber comunicar-se de manera efectiva, tant en les llengües pròpies com en una tercera llengua.
- Dissenyar de manera articulada plans, programes, projectes, activitats i tasques en diversos contextos socioeducatius.
- Dominar els coneixements teòrics i aplicats de les diferents Ciències de l'Educació que li permetin desenvolupar la capacitat d'anàlisi i observació de la realitat social i educativa
- Fomentar l'autonomia dels participants i buscar un equilibri entre les seves funcions com a orientador, facilitador i promotor de la dinàmica socioeducativa.
- Mantenir una actitud de respecte al medi (natural, social i cultural) per fomentar valors, comportaments i pràctiques que atenguin a la igualtat de gènere, equitat i respecte als drets humans.
- Respectar la diversitat i la pluralitat d'idees, persones i situacions.

Resultats d'aprenentatge

1. Analitzar els aspectes deontològics de l'educació social en l'àmbit de la infància i adolescència.
2. Analitzar les disfuncions que es produeixen en el desenvolupament de la infància i adolescència en risc com a conseqüència de situacions de desestructuració social i familiar.
3. Analitzar si les polítiques i intervencions de protecció respecten els drets dels infants.
4. Cercar i elaborar informació de forma autònoma.
5. Conèixer el funcionament específic de les institucions dedicades a la infància i l'adolescència.
6. Conèixer els factors de risc social en la infància i adolescència.
7. Conèixer la diversitat i pluralitat d'idees, persones i situacions que configuren una comunitat.
8. Conèixer la legislació específica que afecta la protecció a la infància i adolescència en risc.
9. Desenvolupar estratègies per fomentar processos de resiliència.
10. Dissenyar i aplicar intervencions específiques per a la infància i adolescència en risc.
11. Dissenyar i regular espais d'aprenentatge en contextos de diversitat i que atenguin a la igualtat de gènere, a la equitat i al respecte als drets humans que conformen els valors de la formació ciutadana.
12. Generar propostes innovadores i competitives en la recerca i en l'activitat professional.
13. Identificar els trets de neutralitat i imparcialitat en els processos de mediació reals o simulats.
14. Lliurar en temps i forma les activitats proposades.
15. Mantenir una actitud de respecte, pràctiques i comportaments que atenguin a la diversitat i igualtat.
16. Organitzar el treball de forma estructurada en relació a les demandes.
17. Participar en els debats, respectant les altres opinions i idees.
18. Saber expressar oralment i per escrit les seves idees i coneixements amb suficient fonament teòric i argumental.
19. Saber relacionar-se (empatitzar) amb les diferents opcions ideològiques i vitals que integren les comunitats.

Continguts

Bloc 1. Globalització, treball, temps lliure (4 hores):

-Delimitacions conceptuals.

-Marc actual de referència.

-El naixement de les indústries de l'oci.

-Transcendència educativa del temps lliure.

-Creació de llocs de treball dins de l'àmbit de l'oci (possibilitats de l'educació social en la formació de professionals de l'oci).

-Noves oportunitats pel lleure: Autocupació i empenedoria en l'àmbit del lleure.

Bloc 2. Història de l'oci i de la Pedagogia del Lleure (2 hores):

-Evolució històrico-social del concepte de lleure i oci.

-Autors rellevants dins de l'àmbit de l'educació en el lleure.

Bloc 3. Criteris i metodologies per al disseny de programes educatius de lleure (18 hores):

-Objectius i principis.

-Factors de risc social en la infància i l'adolescència.

-Possibilitats educatives dels programes de lleure per a nens i joves.

-Línies estratègiques d'actuació.

-L'acció preventiva de l'educació en l'àmbit del lleure.

-Recursos per a la implementació del lleure: activitats, medis i institucions que s'hi dediquen.

Bloc 4. L'activitat física, el joc i l'esport en el temps de lleure de nens i joves (24 hores):

4.1.- Fonamentació pedagògica de l'activitat física, el joc i l'esport en el temps de lleure:

-Activitat física, esport i societat. L'ahir i l'avui en relació als aspectes socioeducatius: col·lectiu de nens i joves, estereotips de gènere, persones amb discapacitat, etc.

-L'activitat física, el joc i l'esport com a eines socioeducatives en el temps de lleure de nens i joves. Aportacions en l'àmbit de l'educació social.

-Orientacions metodològiques en la programació i organització d'activitats físiques, lúdiques i esportives en el temps de lleure.

-Aspectes a considerar en la intervenció socioeducativa a través del joc i de l'activitat física i esportiva: moment evolutiu dels grups destinataris i tipus d'activitat, atenció a les diferències individuals, interacció amb els aprenentatges escolars, mitjans de comunicació i esport, etc.

4.2.- Joc i esport en el temps de lleure:

-Funcions i valors del joc i l'esport en el temps de lleure.

-El joc com a espai de socialització i aprenentatge. Tipologies de joc.

-L'esport en el temps de lleure: l'esport formatiu, l'esport per a tothom, els jocs modificats i els esports alternatius.

-L'esport adaptat: una eina d'integració de les persones amb discapacitat, i una oportunitat de treball socioeducatiu amb nens i joves.

4.3.- Les activitats físiques en el medi natural:

-Interès educatiu de l'activitat física i l'esport en el medi natural.

-Tipologia d'activitats físiques i esportives.

-Aspectes condicionants per a la pràctica d'activitat física i esport en el medi natural: instal·lacions, personal, qüestions econòmiques i de seguretat, etc.

-Oferta i serveis de lleure destinats a la pràctica d'activitat física i esportiva en el medi natural.

4.4.- Activitats i jocs d'expressió corporal:

-Potencial socioeducatiu de les activitats relacionades amb l'expressió corporal.

-El llenguatge corporal: comunicació no verbal i expressivitat. Gest i moviment. Energia i percepció espai-temporal. La importància del control i la consciència corporal. El treball de les emocions.

-El procés creatiu: individual i col·lectiu. Observació i interpretació.

-Jocs i activitats d'expressió corporal. Danses, circ, teatre i dramatització.

Metodologia

El protagonista en el procés d'ensenyament aprenentatge és l'estudiant i és sota aquesta premissa s'ha planificat la metodologia de l'assignatura tal i com es mostra en el quadre que hi ha a continuació:

Activitat	Hores	Metodologia	Resultats a prenentatge
Classes presencials teòriques	20	Exposicions per part del professorat dels continguts i qüestions bàsiques del temari. Es realitza amb tot el grup classe i permet l'exposició dels principals continguts a través d'una participació oberta i activa per part dels estudiants. Dinàmiques de grup a partir d'estudis de casos i exercicis pràctics a realitzar a l'aula.	RG 1.1. RG 2.2. RE 5.1.1.
Classes presencials pràctiques	25	Sessions de treball pràctic supervisat pel professorat on mitjançant anàlisi de documents, resolució de casos, activitats físiques, lúdiques, etc., s'aprofundeix en els continguts i temàtiques treballades en les sessions teòriques. Disseny i anàlisi d'activitats contextualitzades en l'àmbit del lleure infantil i juvenil. Observació, experimentació i valoració de les experiències. Coneixement de programes socioeducatius en l'àmbit del lleure.	RG 3.4 RE 2.1.1. RG 3.1.
Aprenentatge autònom	75	Treball de l'alumne a partir de lectures proporcionades pel professorat. Treballs breus i específics relacionats amb els continguts de l'assignatura.	RG.1.1. RG2.1. RG2.2.
Supervisades	30	Tutories de seguiment del treball autònom.	

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Classes presencials pràctiques	25	1	5, 6, 9, 10, 13, 16, 17
Classes presencials teòriques	20	0,8	4, 6, 11, 13, 14, 15, 16, 19
Tipus: Supervisades			
Activitats supervisades	30	1,2	1, 4, 7, 11, 13, 15, 16, 17, 19
Tipus: Autònomes			
Aprenentatge autònom	75	3	2, 3, 5, 6, 8, 9, 10, 18

Avaluació

L'avaluació de l'assignatura es realitzarà al llarg de tot el quadrimestre mitjançant les activitats d'avaluació esmentades.

Tipus activitat	Descripció activitat	% de la qualificació final
Individual	Lectura i comentari crític d'articles seleccionats	25%
Individual	Activitats reflexives relacionades amb les sessions teòrico-pràctiques	30%
En parelles	Disseny i planificació de propostes educatives centrades en el temps de lleure de nens i joves	25%
Grupal	Desenvolupament i impartició d'una proposta pràctica de lleure amb nens i joves	20%

% de la qualificació final derivat del treball individual: 55%

% de la qualificació final derivat del treball en parelles: 25%

% de la qualificació final derivat del treball grupal: 20%

A més a més, cal tenir present:

-L'assistència a les classes (teòriques i pràctiques) és obligatòria. Cal assistir a un mínim del 80% de les sessions. En cas contrari, la qualificació de l'assignatura serà de "No presentat".

-El professorat farà retorn a l'alumnat de totes les activitats d'avaluació.

-El plagiat és motiu de suspens de l'assignatura. Plagiar és presentar com a propi un text o part d'aquest sense fer referència a la font d'informació d'on s'ha extret. Podeu consultar informació relativa al plagiat a:

http://wuster.uab.es/web_argumenta_obert/unit_20/sot_2_01.html

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Activitats reflexives relacionades amb les sessions teòrico-pràctiques	30%	0	0	2, 3, 4, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 18
Desenvolupament i impartició d'una proposta pràctica de lleure amb nens i joves	20%	0	0	4, 10, 11, 12, 15, 16, 18
Disseny i planificació de propostes educatives centrades en el temps de lleure de nens i joves	25%	0	0	2, 4, 7, 10, 11, 12, 14, 15, 16, 18
Lectura i comentari crític d'articles seleccionats	25%	0	0	5, 6, 8, 14, 16

Bibliografia

Llibres, capítols de llibre, revistes i articles

Armengol, C. S. (2012). La intervenció en el lleure d'infants i joves: panoràmica de la diversitat. *Educació social: revista d'intervenció socioeducativa*, (50), 46-68.

Arribas, H. (2004). Actividad física, ocio y educación: el valor de las actividades físicas recreativas. A M^a.J. Monteagudo & N. Puig (Coords.), *Ocio y deporte: un análisis multidisciplinar* (pp. 195-210). Bilbao: Universidad de Deusto.

Arribas, H. i altres (2008). Una puerta (entre)abierta: oportunidades educativas en el medio natural. *Ágora para la Educación Física y el Deporte*, (7-8), 7-34.

Arribas, H., Fernández, D. & Vinagrero, J.A. (2008). Caminar por la naturaleza: un planteamiento de ocio e inclusión. *Tándem. Didáctica de la Educación Física*, (27), 17-27.

Camerino, O. (2007). *Juegos deportivos recreativos* (2ª edició). Barcelona: Inde.

Carranza, M. & Maza, G. (Coords.) (2011). *Deporte, actividad física e inclusión social. Una guía para la intervención social a través de las actividades deportivas*. Madrid: Consejo Superior de Deportes.

Carbó, J. & Arranz, G. (2012). *Por un deporte sin barreras*. Tándem. *Didáctica de la Educación Física*, (38), 43-48.

Caride Gómez, J.A. (2012). Lo que el tiempo educa: el ocio como construcción pedagógica y social. *Arbor*, 188(754), 301-313.

Castañer, M. (2004). Las emociones no escapan a la práctica motriz. La expresión corporal, un procedimiento ideal para trabajarlas. A A. Fraile (Coord.), *Didáctica de la Educación Física. Una perspectiva crítica y transversal* (pp.217-236). Madrid: Biblioteca Nueva.

Cembranos, F. (Coord.) (2003). *La animación sociocultural: una propuesta metodológica*. Madrid: Popular.

Consejo Superior de Deportes & UNICEF España (2010). *Deporte para un mundo mejor*. Madrid: Consejo Superior de Deportes. UNICEF España.

Cuenca, M. (2011). El ocio como ámbito de Educación Social. *Educación Social. Revista de Intervención Socioeducativa*, (47), 25-40.

Cuenca, M. (2004). *Pedagogía del Ocio. Modelos y propuestas*. Bilbao: Universidad de Deusto.

Cuenca, M. (2000). *Ocio humanista. Dimensiones y manifestaciones actuales del ocio*. Bilbao: Universidad de Deusto.

del Toro Alonso, V. (2013). El juego como herramienta educativa del educador social en actividades de animación sociocultural y de ocio y tiempo libre con niños con discapacidad. *Revista de Educación Social*, (16), 1-13.

Echeita, G. (2006). *Educación para la inclusión o educación sin exclusiones*. Madrid: Narcea.

Educación Social. Revista de Intervención Socioeducativa, (50), 2012. Número dedicat a "La educación en el tiempo libre: encrucijada de caminos".

Elias, N. & Dunning, R. (1992). *Deporte y ocio en el proceso de la civilización*. Madrid: Fondo de Cultura Económica.

Essomba, M.À. (2004). El ocio y las actividades físicas y deportivas: Hacia una convivencia intercultural. A T. Lleixà & S. Soler (Coords.), *Actividad física y deporte en sociedades multiculturales. ¿Integración o segregación?* (pp.27-41). Barcelona: ICE-Horsori. Universitat de Barcelona.

Fraguela, R., Pose, H. & Varela, L. (2011). Nuevos tiempos para la acción socioeducativa municipal: deporte, educación y cultura. *Educación Social*, (47), 63-73.

Franch, J. (1985). *El lleure com a projecte*. Generalitat de Catalunya: Direcció General d'Educació.

Franch, J. & Martinell, A. (1986). La animación de grupos: de tiempo libre y de vacaciones. *Cuadernos de Pedagogía*, (23). Barcelona: Laia

Franch, J. & Martinell, A. (1994). *Animar un centro de educación social*. Barcelona: Paidós.

Funollet, F. (2004). La necesidad de las actividades deportivas en el medio natural. *Tándem. Didáctica de la Educación Física*, (16), 7-19.

Funollet, F. & Fuster, J. (2004). Riesgo y seguridad en las actividades deportivas en el medio natural. *Tándem. Didáctica de la Educación Física*, (16), 20-33.

Gillet, J.C. (2006). *La animación en la comunidad. Un modelo de animación socioeducativo*. Barcelona: Graó.

Giménez, F.J., Sáenz-López, P. & Díaz, M. (Coords.) (2005). *Educar a través del deporte*. Huelva: Universidad de Huelva. Servicio de Publicaciones.

Gómez Lecumberri, C., Maza Gutiérrez, G. & Puig Barata, N. (2009). *Deporte e integración social. Guía de intervención educativa a través del deporte*. Barcelona: Inde.

Gutiérrez, M. (2005). El deporte y la actividad física como herramientas para el desarrollo psicológico y social en la infancia y en la adolescencia. A A. Escartí (Coord.), *Responsabilidad personal y social a través de la educación física y el deporte* (pp.13-28). Barcelona: Graó.

Hernández, A. (2001). Cuestionario para valoración de actividades de ocio y tiempo libre. *Anuario de psicología*, 32(3), 67-80.

Learreta, B. (Coord.) (2005). *Los contenidos de Expresión Corporal*. Barcelona: Inde.

Leif, J. (1991). *Tiempo libre y tiempo para uno mismo*. Madrid: Narcea.

Llena, A. & Parcerisa, A. (2008). *La acción socioeducativa en medio abierto. Fundamentos para la reflexión y elementos para la práctica*. Barcelona: Graó.

López Ros, V. & Eberle, T. (2003). Utilizar los juegos para aprender a resolver conflictos. *Tándem. Didáctica de la Educación Física*, (10), 41-51.

Maza, G. (2001). Valores del deporte desde el ámbito de la educación social. *Tándem. Didáctica de la Educación Física*, (2), 63-73.

Moreno Murcia, J.A. (Coord.) (2002). *Aprendizaje a través del juego*. Málaga: Aljibe.

Ortí, J. (2004). La animación deportiva, el juego y los deportes alternativos. Barcelona: Inde.

Pereda Beltran, N. (2009). Consecuencias psicológicas iniciales del abuso sexual infantil. Papeles del psicólogo: revista del Colegio Oficial de Psicólogos, 30(2), 135-144

Pérez Samaniego, V. (2012). Actividad física, inclusión y calidad de vida. Tándem. Didáctica de la Educación Física, (38), 33-42.

Petrus, A. (2000). El deporte como factor de socialización. A M. Romans, A. Petrus & J. Trilla, De profesión: educador(a) social (p.131). Barcelona: Paidós.

Pose, H. (2006). La cultura en las ciudades. Un quehacer cívico-social. Barcelona: Graó.

Prat, M. & Soler, S. (2009). El espectáculo deportivo, ¿un contexto educativo? Análisis de las actitudes de los adolescentes como espectadores. C&E Cultura y Educación. Revista de Teoría, investigación y práctica, 21(1), 43-54.

Puig, J.Mª. & Trilla, J. (1985). La pedagogia de l'oci. Barcelona: CEAC.

Puig, T. (2014). Historia de la animación sociocultural en Cataluña. Educar, 13, 105-116.

Rodríguez, J.R., José, M. & Idáñez, A. (2010). Materiales y recursos didácticos en contextos comunitarios (Vol. 12). Barcelona: Graó.

Ruano, K. & Sánchez, G. (2009). Expresión corporal y educación. Sevilla: Wanceulen.

San Salvador, R. (2000). Políticas de ocio. Bilbao: Universidad de Deusto.

Soler Masó, P. (1992). Aproximació a les intervencions educatives en el temps lliure. Estudi General, 1992, núm. 12, p. 55-68.

Soler, S., Prat, M., Juncà, A. & Tirado, M.Á. (2007). Esport i societat: una mirada crítica. Vic: Eumo.

Tándem. Didáctica de la Educación Física (31), juliol-agost-setembre 2009. Monografía sobre "Ocio, actividad física y jóvenes".

Tándem. Didáctica de la Educación Física (14), gener 2004. Monografía sobre "Juegos cooperativos".

Trilla, J. (2003). La educación fuera de la escuela: ámbitos no formales y educación social. Barcelona: Ariel.

Trilla, J. (1993). Otras educaciones. Barcelona: Anthropos.

Trilla, J. (2012). Los discursos de la educación en el tiempo libre. Educación social: revista de intervención socioeducativa, (50), 30-44.

VV.AA. (2014). La inclusión en la actividad física y deportiva. La práctica de la educación física y deportiva en entornos inclusivos. Barcelona: Paidotribo.

Velázquez Callado, C. (Coord.) (2010). Juegos y actividades para la incorporación de valores en la Educación Física. Madrid: Catarata.

Entorn web

Direcció General de Joventut (Generalitat de Catalunya): <http://www20.gencat.cat/portal/site/Joventut/>

CAE. Formació i serveis socioculturals: <http://www.elcae.org/>

Fundació Catalana de l'Esplai: <http://www.esplai.cat/ca/>

Fundació Pere Tarrés: <http://www.peretarres.org/>

La pàgina escolta d'en Jou: <http://jouscout.com/>

Lleure i esport en persones amb discapacitat: <http://w110.bcn.cat/portal/site/BarcelonaAccessible/>

Més que Lleure: <http://mesquelleure.net/>

Observatori Català de l'Esport: <http://www.observatoridelesport.cat/>

Observatori Crític de l'Esport: <http://observatoriesport.uab.cat/>

Pla Jove (Ajuntament de Barcelona): <http://w2.bcn.cat/nouplajove/leureoci/>